

Člověk a jeho svět

Charakteristika předmětu

Obsahové a organizační vymezení předmětu

- Tento předmět je komplexní a jako jediný je koncipován pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání.
- Je vyučován v tematických epochách a v samostatných hodinách v týdenním rozvrhu.
- Zároveň je tvořivě integrován do epoch českého jazyka a matematiky, do všech ostatních předmětů, do výchov uměleckých a pracovních činností, do rytmické části výuky epochy a do vyprávěcí látky, podle tématu v jednotlivých ročnících.
- Výuka probíhá z části v přírodě a v přirozeném prostředí, ve kterém probíhá sbírání praktických zkušeností a konkrétních prožitků.
- Časová dotace poskytuje také čas na reflexi vyučování a reflexi sociálního dění ve třídě.
- Oblasti výstupů podle RVP ZV: MÍSTO, KDE ŽIJEME; LIDÉ KOLEM NÁS; LIDÉ A ČAS; ROZMANITOST PŘÍRODY; ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ;

Začínáme s žáky od světa dětem nejdostupnějšího; od hodnot prožívaných a poznávaných v pohádkách a bajkách přecházíme postupně k péči o životní prostředí, tedy k hodnotám ekologickým. Na společné cestě vycházíme z úrovně dětské orientace v nejbližším prostoru domova, školy (poznávání okolí domova a školy). Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci, jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti; utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Poznávají sebe i své nejbližší okolí, učí se vnímat lidi a vztahy mezi nimi (tolerance, pomoc a solidarita, vzájemná úcta, snášenlivost). Dále se zaměřujeme na orientaci dětí v čase. Pozorujeme změny v čase, ve vnímání dne a noci, v ročních obdobích, v měsících, týdnech a hodinách. Vedeme děti k systematickému poznávání proměn nejbližší přírody v čase.

Při osvojování poznatků a dovedností se žáci učí vyjadřovat své myšlenky, poznatky a dojmy, reagovat na myšlenky, názory a podněty jiných. Podmínkou úspěšného vzdělávání v dané oblasti je vlastní prožitek žáků vycházející z konkrétních nebo modelových situací při osvojování potřebných dovedností, způsobů jednání a rozhodování. K tomu významně přispívá i osobní příklad učitelů. Propojení výuky s reálným životem a s praktickou zkušeností žáků se stává velkou pomocí i ve zvládnutí nových životních situací i nové role školáka, pomáhá jim při nalézání jejich postavení mezi vrstevníky a při upevňování pracovních návyků 1. ročník

Předmět Člověk a svět se vyučuje 1 x týdně jako samostatný předmět, v jedné samostatné epoše a dále je integrovanou součástí epoch českého jazyka, matematiky, zejména v rytmické a vyprávěcí části epochy.

1. ročník

Žák na začátku první třídy přijímá přirozeně své okolí jako něco samozřejmého. V průběhu 1. ročníku se pak učí vnímat celek přírody diferencovaně, to znamená prožívat bděleji vzájemnou propojenost a sounáležitost jevů ve světě. Žák by měl být podnícen ke společnému pozorování přírody a k popisování nejrůznějších zážitků a příběhů, v nichž může zažít zvláštnost, velikost, ale i drobnost a nekonečnou jemnost, či mohutnost přírody. Žák začíná vědomě poznávat důležité orientační body v nejbližším okolí školy a svého domova. Učí se rozlišovat blízké příbuzenské vztahy, při sdílení zážitků z domova a sociálních hrách, přirozeně získává poznatky o fungování rodiny v rámci společnosti. Začíná zažívat pravidelný rytmus dne, týdne, měsíce i roku spojený se životem ve škole.

Veškeré činnosti jsou propojovány s dobrodružstvím objevování v pohádkách: lidé, rostliny, zvířata, čarovné kameny, dobro – zlo, pomoc druhým, péče o ně, láska a jiné hodnoty (úcta, nesobectví, zdvořilost, trpělivost, ovládání se, odvaha, vytrvalost, soucit, porozumění apod.).

2. ročník

Předmět Člověk a svět se vyučuje 1 x týdně jako samostatný předmět, v jedné samostatné epoše a dále je integrovanou součástí epoch Českého jazyka, matematiky, zejména v rytmičké a vyprávěcí části epochy. Žák prohlubuje znalosti a dovednosti získané v 1. třídě. Specifické pro 2. třídu je, že žáci pronikají do lidských hodnot a ctností na základě vyprávění příběhů lidí a zvířat. Bajky podněcují srovnávání řady lidských ctností i nectností se zvířaty. Vyprávění o svatých vzbuzuje zájem a úctu k lidskému osudu. Legendy o zázračných místech probouzejí zájem o prozkoumání jejich současnosti i minulosti.

Prohlubuje se poznávání a prožívání vztahů k jiným lidem v rodině (v čase a prostoru, např. rodokmen). Vzniká úcta ke stáří a potřeba pomáhat mladším, vrstevníkům, všem ostatním lidem.

Probouzíme vnímání žáků ke změnám v okolní přírodě. Proměny rostlin, zvířat, řek, hor, luk, kamenů apod. Žáci prožívají hluboký obdiv a úctu k přírodě a utvářejí v sobě potřebu ji chránit.

3. ročník

Předmět Člověk a svět se vyučuje ve třech samostatných tematických epochách. Důraz je kladen na praktické činnosti dětí v reálném prostředí. Dále zůstává integrovanou součástí epoch Českého jazyka a matematiky, zejména vyprávěcí části epochy (Stvoření světa).

Žák v tomto ročníku prodělává rozhodující zlom ve svém vztahu ke světu: přestává chápat okolní svět jako nedílnou součást sama sebe. V této vývojové etapě se může rozvinout zcela nový pohled na přírodu, zvířata, člověka, práci i techniku.

téma: **Stavitelství – Stavba domu**

Žák má možnost poznat teoreticky a prakticky všechno to, co patří ke stavbě domu. Pochopí komplexní pracovní procesy, které se odvíjejí po delší dobu. Pokud to podmínky dovolí, je realizována skutečná stavba např. domeček, pec apod. Žáci se zabývají vším, co se týká stavění: cihly, malta, suroviny na přípravu, postup zpracování surovin ve výrobě. Žáci prožijí smysl a hodnotu lidské práce. Je posilována vůle pozitivně proměňovat své prostředí.

téma: **Řemesla**

V souladu s vyprávěcí látkou 3. třídy a prostřednictvím různých praktických činností se děti seznamují s minulostí a současností některých řemesel a profesí. Uvědomují si rozdíly mezi řemesly dříve a nyní. Součástí epochy jsou exkurze – návštěva pekárny, mlýna, kováře apod. Výběr řemesel může být zaměřen dle charakteru regionu. Skrze prožitky si uvědomují hodnotu lidské práce a učí se kladnému vztahu k ní.

téma: **Pěstitelství – Od zrna ke chlebu**

Tato epocha umožňuje žákům poznat, prožít a realizovat proces pěstování rostlin – zejména obilí. Epocha začíná přípravou půdy (orba, hnojení, setí). Žáci pozorují a srovnávají různé druhy obilí. Naučí se pozorovat, jak obilí klíčí, roste, zraje. Žáci zažijí sklizení obilí a jeho další zpracování, mlácení, vybírání plev, mletí. Nakonec se učí péct z mouky, kterou sami připravili. Žáci mohou zažít vděčnost a úctu k rostlinnému světu, poznají konkrétní výsledky svědomité péče o rostliny. Zvířata poznávají jako pomocníky (např. domácí zvířata – skot).

4. ročník

Předmět Člověk a jeho svět se vyučuje ve třech samostatných tematických epochách. Dále zůstává integrovanou součástí epoch českého jazyka a matematiky, zejména vyprávěcí části epochy (Severská mytologie).

téma: **Nauka o člověku a zvířatech**

Téma je vyučováno ve dvou epochách – Člověk a zvíře a Péče o potomstvo. Zvířecí říši poznáváme porovnáváním s fyzickou formou člověka – hlava, soustava trupu a metabolicko-motorická soustava. Druhy zvířat rozlišuje dle typu biotopu. Samostatně se zabýváme fylogenezí rozmnožování a různými přístupy v péči o potomstvo.

Téma: **Město a region**

Systematické poznávání nejbližšího okolí školy a domova – město, vesnice – zažívá nyní žák v jeho zeměpisně-prostorovém a historicky-časovém vývoji až do aktuální současnosti. Odstup, jenž v tomto věku charakterizuje poměr dítěte ke světu, se tím může proměnit v pocit sociální a prostorové sounáležitosti.

5. ročník

Předmět Člověk a jeho svět se vyučuje ve třech samostatných tematických epochách. Dále zůstává integrovanou součástí epoch českého jazyka a matematiky, zejména vyprávěcí části epochy (Staré kultury). Při výuce využívají žáci digitální technologie (např. digitální fotografie, PC prezentace, vyhledávání informací na internetu atp.)

téma: **Houby a rostliny**

Podmínky růstu hub a rostlin (půdní podmínky, vlhkost, teplo a světlo), poznávání přirozeného životního stanoviště hub a rostlin. Jedním z cílů výuky tedy je zprostředkovat žákům spolupatřičnost Země a jejího okolí s houbou či rostlinou. Pozorování směřuje do různých stupňů rostlinného života s jednotlivými vývojovými fázemi dítěte: od hub, přes mechy, lišejníky až ke krytosemenným rostlinám.

Je třeba v uměleckém smyslu představit z každé rostliny to nejcharakterističtější a vtáhnout žáky do tohoto líčení v souladu se stupněm vývoje jejich vědomí.

témata: **Naše vlast, Střední Evropa**

Je třeba zdůraznit morální složku zeměpisného vyučování. Když žák poznává, jak jsou rozloženy skutečnosti kolem něj v prostoru, získává také láskyplnější vztah k lidem kolem sebe, ke svým blízkým. Vyučování má zprostředkovat žákovi zájem o svět a odvalu k životu. K tomu patří pozvolna se stupňující pochopení pro zemi jako přírodní prostor s určitými životními rytmy, do nichž je člověk zahrnut, které ale zároveň mění tím, že hospodáří a zakládá kulturu. Měla by se tímto založit odhodlanost pracovat zodpovědně i určité ekologické vědomí.

Žáci by si měli uvědomit postavení naší země ve Střední Evropě se všemi aspekty geografickými, přírodními a kulturně-historickými. Seznamují se s Českou republikou z pohledu přírodních, kulturních a hospodářských charakteristik. Procházejí svou zemi po proudu hlavních řek (vychází z nejbližšího regionu). Poznávají odlišnosti jiných zemí a kultur Evropy. Žáci by se měli se světem seznámit tak, aby dokázali s těmito poznatky spojit také pocity. Pro líčení si vybíráme různé oblasti a kraje střední Evropy. Měl by být položen základ určitému topografickému vědění o střední Evropě, takže si žáci mohou vytvořit obraz o trojím charakteru její krajiny, vyjádřeném v rovinách, pahorkatinách a vysokých horách.

Časové vymezení vyučovacího předmětu

Časová dotace předmětu, včetně využití disponibilních hodin a zařazení v epochách podrobně v příloze č. 1.

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí

Strategie vedoucí k rozvoji kompetence k učení

Učitel vede žáky k:

- objevování nových a postupně stále hlubších pohledů na okolní skutečnost
- hravosti a tvořivosti, umožňujeme zapojení co největšího počtu smyslů v procesu učení, což vede k hlubšímu a trvalejšímu vstřebávání vědomostí, ale i k vytváření osobitého vztahu k okolnímu světu
- vytvoření návyků, rytmicky se opakujících činností a postupů, v rámci epoch, týdnů a dnů, vytváří tak harmonický řád
- samostatnému pozorování a experimentování a k formulování závěrů
- vyhledávání informací z různých zdrojů, jejich třídění a hledání vzájemných souvislostí (zejména ve 4. a 5. ročníku)

Strategie vedoucí k rozvoji kompetence k řešení problémů

Učitel vede žáky k:

- hledání a následnému použití praktických postupů, jež při pozorování jevů okolního světa povedou k vyvození konkrétních závěrů
- samostatnosti překonávat problémy při praktických činnostech

Strategie vedoucí k rozvoji kompetence komunikativní

Učitel vede žáky k:

- adekvátnímu a společensky potřebnému způsobu komunikace s okolím při praktických činnostech a ve specifických epochových tématech (např. ve 3. roč. pěstitelství, stavba domu, řemesla)
- formování svých názorů, postojů a myšlenek k nejrozličnějším tématům
- uplatnění se při dramatizaci pohádek, bajek, bájí a příběhů a uplatnění prostředků neverbální komunikace (gesta, zvuky, ...)
- samostatné práci s různými typy textu a obrazových materiálů (např. při projektových a epochových pracích)
- prezentaci projektových prací nebo výsledků pozorování

Strategie vedoucí k rozvoji kompetence sociální a personální

Učitel vede žáky k:

- adekvátní spolupráci při skupinové formě práce, se zaměřením na způsoby komunikace ve skupině
- uvědomění si důležitosti efektivní spolupráce pro vytvoření příjemné atmosféry a pro kvalitu společné práce
- sebereflexi projevů chování a jednání ve vztahu k okolí v různých situacích, záměrně vytváří situace, při kterých žáci tříbí schopnost ovládat své chování
- přirozenému navozování vztahů ve třídě na základě ohleduplnosti a vzájemné úcty k jedinečnosti každého člověka
- pocitu sebejistoty a sebeúcty a vytváření pozitivních představ o sobě a o světě, poskytuje podpůrnou reflexi

Strategie vedoucí k rozvoji kompetence občanská

- Učitel vede žáky k:
- osvojení si principů soužití na základě rovných práv a povinností, reflexí přirozené sociální situace školní třídy
 - rozvoji schopnosti vcítovat se do situací jiných lidí a být vnímavý ke svému okolí
 - porovnání společenských norem v minulosti a dnes, u nás i v Evropě (Starověké kultury, Řecko - 5. třída)
 - vytvoření povědomí o kulturním dědictví, práci a tradicích předchozích generací, včetně praktického vyzkoušení a zažití (např. předmět řemesla)
 - rozvoji dovednosti pohotově reagovat v nenadálých krizových situacích, ke schopnosti rozhodnout se a poskytnout účinnou pomoc

Strategie vedoucí k rozvoji kompetence pracovní

- Učitel vede žáky k:
- propojení znalostí získaných v různých oblastech a předmětech a jejich užití při praktických činnostech
 - používání nástrojů a vybavení v rámci stanovených pravidel a přizpůsobení se okolním podmínkám a zásadám bezpečnosti
 - schopnosti manuální spolupráce mezi spolužáky

Strategie vedoucí k rozvoji kompetence digitální

- Učitel vede žáky k:
- práci s digitálními zařízeními, obsahy, daty a informacemi způsobem odpovídajícím konkrétní situaci a účelu

ročník: **první**

VÝSTUPY RVP ZV	DÍLČÍ VÝSTUPY	UČIVO	TEMATICKÉ OKRUHY PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU	PŘESAHY, VAZBY, ROZŠÍŘUJÍCÍ UČIVO, POZNÁMKY
Žák:	Žák:			
• ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ • uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotní preventivní návyky s využitím elementárních znalostí o lidském těle; chováním projevuje vztah ke zdraví	• uplatňuje základní hygienické návyky, např. mytí ruku po použití WC, před svačinou a obědem	Lidské tělo, zdravé návyky, péče o zdraví, zdravá výživa.		
• dodržuje zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných • využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času • uplatňuje základní pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu	• je seznámen se školním řádem • se orientuje ve školní budově, je seznámen s bezpeč. prostorem • rozpozná zaměstnance školy, ví, na koho se obrátit v případě náročné či nezvyklé situace • orientuje se v okolí školy a uplatňuje pravidla bezpečného chování účastníka silničního provozu	Jsem školák, soužití ve škole, pracovníci školy a jejich role, poznávání okolí školy. Pravidla chování při pohybu v okolí školy a na silnici.	Osobnostní a sociální výchova – seberegulace a sebeorganizace	
• reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech	• reaguje adekvátně na pokyny dospělých • komunikuje v úctě, trpělivosti, rozvíjí se v ovládní, vytrvalosti	Činnosti spojené s průběhem vyučování. Sociální hry.		

- LIDÉ KOLEM NÁS - rozlišuje blízké příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi - uplatňuje elementární poznatky o rodině, o lidské společnosti, o soužití a zvycích	- orientuje se v prostoru domova - pojmenuje role v užší rodině - seznamuje se významnými svátky, slavnostmi školy a prožívá je společně se spolužáky i rodiči	Domov a jeho okolí, rodina, postavení jedince v rodině, vyprávění pohádek. Orientace v čase, režim dne, roční období, rytmus v životním čase, naučné příběhy o životě		Pravidelné školní slavnosti. Kruhy sdílení.
- MÍSTO, KDE ŽIJEME - pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích - vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí	- vědomě sleduje změny v přírodě v koloběhu roku - pojmenuje viditelné změny v přírodě - popíše bezpečnou cestu z domova do školy	Příroda kolem nás. Pobyt v přírodě, příběhy z přírody. Okolí domova, školy a cesta do školy.	Enviromentální výchova – vztah člověka k prostředí	Pravidelné roční slavnosti školy
- LIDÉ A ČAS - využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě.	pojmenuje části dne, prožívá rytmus dne	Rytmus dne a týdne, organizace školního roku.		

ročník: **druhý**

VÝSTUPY RVP ZV	DÍLČÍ VÝSTUPY	UČIVO	TEMATICKÉ OKRUHY PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU	PŘESAHY, VAZBY, ROZŠIŘUJÍCÍ UČIVO, POZNÁMKY
Žák:	Žák:			
LIDÉ KOLEM NÁS - projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům. - začlení svou obec (město) do příslušného kraje a obslužného centra ČR, pozoruje a popíše změny v nejbližším okolí, obci (městě)	- rozlišuje základní lidské vlastnosti, kladné i záporné - osvojuje si základní pravidla chování - rozšiřuje své znalosti o místě svého bydliště a místě, kde se nachází škola	Soužití a chování lidí, mezilidské vztahy, vztahy ve třídě, komunikace, pravidla slušného chování; Místo bydliště a okolí školy, region. Bajky, legendy o zázračných místech a svatých Úcta ke stáří, potřeba pomáhat.	Osobnostní a sociální výchova – mezilidské vztahy	
ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ - chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné - dodržuje pravidla silničního provozu	- učí se rozlišit, vyhodnotit nebezpečné situace, nepříjemnou komunikaci - ví, na koho se obrátit v případě náročné či nezvyklé situace - dodržuje pravidla silničního provozu	Osobní bezpečí a zdraví, já jako součást sociální skupiny.		

LIDÉ A ČAS	umí se orientovat v čase pomocí změn v přírodě dle ročních období	Orientace v čase.		
ROZMANITOST PŘÍRODY	umí pozorovat a charakterizovat změny v přírodě	Změny rostlin, zvířat, řek, hor, luk apod. v průběhu roku.	Enviromentální výchova – ekosystémy	

ročník: **třetí**

VÝSTUPY RVP ZV	DÍLČÍ VÝSTUPY	UČIVO	TEMATICKÉ OKRUHY PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU	PŘESAHY, VAZBY, ROZŠIŘUJÍCÍ UČIVO, POZNÁMKY
Žák:	Žák:			
LIDÉ KOLEM NÁS - uplatňuje elementární poznatky o sobě, o rodině a činnostech člověka, o lidské společnosti, soužití, zvyčích a o práci lidí; na příkladech porovnává minulost a současnost uplatňuje - srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik. - odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností. - zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat	- charakterizuje různé podmínky způsobu života na zemi - osvojí si tradiční způsoby života předků. Např. jak se dříve žilo, jak se získávaly potraviny, ve vztahu k současné rodině - vyjmenuje a charakterizuje širokou škálu tradičních řemesel, - pochopí komplexní pracovní proces stavby domu - popíše přírodní materiály, vyzkouší zpracování tradičním způsobem s nástroji, které se dříve běžně používaly - porovná a rozliší produkt řemeslný, vyrobený lidskou rukou a strojově - třídí odpad	Činnost člověka dříve a dnes, konkrétní postupy při stavbě domu. Proměny způsobu života, bydlení, životní podmínky. Ve vztahu k současným podmínkám. Návštěvy profesí, ve spolupráci s rodiči. Původní lidská povolání, činnost člověka dříve a dnes Současnost a minulost v našem životě. Ohleduplné chování v přírodě, ochrana přírody	Multikulturní výchova – kulturní difference, lidské vztahy Výchova k myšlení v evropských souvislostech – práce v realizačním týmu	Návštěvy vybraných profesí Epocha Stavba domu Epocha Řemesla
ROZMANITOST PŘÍRODY - objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka. - změří základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů	- prožije a realizuje proces pěstování rostlin – zejména obilí - pozoruje v praxi, jak počasí ovlivňuje úrodu na poli - prožije a vyzkouší vyměřování pole (krokování) - váží na různých vahách suroviny - roztřídí základní druhy obilovin a dalších plodin	Člověk a země: rolník a jeho činnosti, rovnováha v přírodě, půda, obilniny Měření pole, vážení surovin Základní plodiny Proměny způsobu života, bydlení,	Enviromentální výchova – základní podmínky života	Epocha Od zrna ke chlebu

- roztřídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu ve známé lokalitě - rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost	sleduje rozdíl podmínek života na vesnici a ve městě	Životní podmínky Zpracování obilovin a plodin.		
ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ uplatňuje základní dovednosti a návyky související s podporou zdraví a jeho preventivní ochranou.	- zajímá se o zdraví prospěšné potraviny, osvojuje si jejich způsoby využití - seznámí se s PP, umí ošetřit drobná poranění	Péče o zdraví, ošetření drobných úrazů a poranění, první pomoc, předcházení úrazům, duševní hygiena		

ročník: **čtvrtý**

VÝSTUPY RVP ZV	DÍLČÍ VÝSTUPY	UČIVO	TEMATICKÉ OKRUHY PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU	PŘESAHY, VAZBY, ROZŠIŘUJÍCÍ UČIVO, POZNÁMKY
Žák: MÍSTO, KDE ŽIJEME - určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu - určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě - rozlišuje mezi náčrty, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli - pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu, interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije - rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik - srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik	Žák: - systematicky pozoruje okolní krajinu, vliv člověka na životní prostředí - zjistí a zpracuje informace o obci (místo bydliště, školy), místní krajině, kresba jednoduché mapy - získává informace o místní oblasti – region (kraj), regionální památky, významní rodáci - naslouchá příběhům ze současnosti a minulosti, báje a pověsti - navštíví knihovnu, muzea, regionální památky - získává z pozorování informace o globálních problémech přírodního prostředí	Orientace v okolní krajině v prostoru bydliště a školy, vycházky do okolí. Plán města – bydliště, školy, cesta do školy. Důležité historické a současné informace. Důležité orientační body, turistické značky, mapy. Pozorování běhu slunce, určování světových stran. Návštěva obecního úřadu, informační letáky o obci, místní důležité informace, osobnosti apod.	Výchova demokratického občana – občanská společnost a stát (škola)	
LIDÉ KOLEM NÁS	je seznámen se školním řádem,			

• vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci • orientuje se v základních formách vlastnictví; používá peníze v běžných situacích, odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácení peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů, vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vrátit dluhy	dodržuje pravidla bezpečného chování, respektuje své spolužáky, dokáže tolerovat jedinečnost každého, má pochopení pro případná specifika spolužáků • komunikuje s úctou, trpělivě, zvládá své projevy vůči okolí, rozvíjí vytrvalost • prakticky cvičí peněžní transakce v modelových i reálných situacích	Poučení o bezpečnosti, každodenní život ve škole. Pravidelný kruh sdílení. Sociální hry. Skupinová práce. Participace na organizaci výletů a akcí školy.		
ROZMANITOST PŘÍRODY • vysvětlí na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období	• vyjmenuje planety sluneční soustavy, chápe souvislost Země a ostatních planet • má představu o postavení planet vzhledem k Slunci	Vesmír a Země Země jako vesmírné těleso, planety sluneční soustavy		
ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ • využívá poznatků o lidském těle k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav a k podpoře vlastního zdravého způsobu života • rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození • uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události; uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku • vnímá dopravní situaci, správně ji vyhodnotí a vyvodí odpovídající závěry pro své chování jako chodec a cyklista	• rozlišuje základní části lidského těla, popíše a seznámí se s funkcí jednotlivých orgánových soustav, • rozlišuje lidskou tělesnou podobu na hlavu, trup, končetiny a popíše jejich funkci a vztah k živočišné říši • uvede základní smysly člověka • rozlišuje živočišné druhy podle prostředí, ve kterém žije, seznámí se základními charakteristikami jednotlivých zvířat • zařazuje živočišné druhy do skupin • seznámí se s různými způsoby rozmnožování a péče o potomstvo u zvířat, • charakterizuje specifika rozmnožování člověka a péče o potomstvo; uvědomuje si, že člověk bez láskyplného zacházení a bez lidské společnosti se nestane člověkem • účastní se dopravní výchovy, skládá zkoušku – průkaz cyklisty	Lidské tělo, orgánové soustavy, měření dechu a tepu. Pozorování funkce a zkoušky smyslů. Živočichové vody, vzduchu, země. Znaky života, projevy chování, stavba těla. Průběh a způsob života. Specifika rozmnožování a péče potomstvo u jednotlivých druhů zvířat a člověka. První pomoc a péče o zdraví. Zdravá výživa Dopravní výchova.	Enviromentální výchova – základní podmínky života, vztah člověka k prostředí	

ročník: **pátý**

VÝSTUPY RVP ZV	DÍLČÍ VÝSTUPY	UČIVO	TEMATICKÉ OKRUHY PRŮŘEZOVÉHO TÉMATU	PŘESAHY, VAZBY, ROZŠIŘUJÍCÍ UČIVO, POZNÁMKY
Žák: MÍSTO, KDE ŽIJEME - rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik. - rozlišuje mezi náčrtý, plány a základními typy map; vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokouli - vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního - zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i v jiných zemích - objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů. - rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam. - vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách na mapách naší republiky. - určí světové strany podle mapy, orientuje se podle nich a zná polohu svého bydliště vzhledem ke státu. - uplatňuje účelné způsoby chování v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích stimulačních mimořádné události.	Žák: - charakterizuje život a tradice Čech, Moravy a Slezska - vyjmenuje některé známé kulturní a historické památky - orientuje se na zeměpisné mapě Čech, zná významná města a najde je na mapě, zná významné české hory a řeky - seznámí se s různými druhy map - pozná světové strany a umí je určit - rozlišuje základní průmyslová odvětví, zemědělské oblasti - rozlišuje a určuje základní typy krajín ve spojení s podnebím a počasím - zjistí informace o zemích ve střední Evropě, zformuluje kulturní zajímavosti - dokáže gramaticky správně písemně vytvořit referát na dané téma a kultivovaně jej přednést - rozpoznává situace ohrožující zdraví a reguluje podle nich své jednání	Současnost a minulost v našem životě, cesta po proudu hlavních řek, vývoj krajiny, osídlení Historie řemesel – voraři, výroba tužek v ČR, skláři, obchod po vodě s ostatními částmi Evropy Česká republika, naše vlast, hlavní město, státní symboly Mapy obecně zeměpisné a tematické, významná města a oblasti, podnebí, počasí, typy krajín střední Evropa – kulturní odlišnost jednotlivých zemí Světové strany, orientace na mapách Bezpečné chování v rizikovém prostředí	VDO – občanská společnost a škola, principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování VMEGS – Evropa a svět nás zajímá, objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané.	Olympijské hry Epocha Staré kultury
LIDÉ KOLEM NÁS - rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi, obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl a dohodne se na společném postupu řešení - rozpozná ve svém okolí jednání a chování, která se už nemohou tolerovat a která porušují základní lidská práva nebo demokratické	- toleruje názory a zvyklosti druhých lidí - zformuluje svůj názor a respektuje názor druhého - rozpozná základní lidská práva - dokáže charakterizovat kulturní epochy vývoje lidstva	Kluci a holky – jsme stejní i jiní Režim dne, osobní a duševní hygiena, Životaspráva Využití volného času, ostražitost v jednání s neznámými lidmi. Odvaha		

- postupy - poukáže v nejbližším společenském a přírodním prostředí na změny a nevrhne možnosti zlepšení životního prostředí	- uplatňuje základy slušného chování v běžných situacích - zapojuje se do dění v životě obce	řící ne, když se mi něco nelíbí. Uklidme Česko.		
ROZMANITOST PŘÍRODY - zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí - zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat - stručně charakterizuje specifické přírodní jevy a z nich vyplývající rizika vzniku mimořádných událostí; v modelové situaci prokáže schopnost se účinně chránit - založí jednoduchý pokus, naplánuje a zdůvodní postup, vyhodnotí a vysvětlí výsledky pokusu - objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka - využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek	- odvodí na základě pozorování přírody nebo na příkladu závislost rostlinného růstu na vodě, charakteru půdy a dalších podmínkách prostředí - vysvětlí odlišnost ve výživě zelených rostlin a hub - rozliší nejznámější jedlé a jedovaté houby - na základě pozorování popíše stavbu rostlinného těla - uvede příklady odlišných životních forem vyšších rostlin na základě pozorování přírody - objasní roli lišejníků jako indikátorů čistoty životního prostředí - dokáže gramaticky správně písemně vytvořit referát na dané téma a kultivovaně jej přednést - využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek	Životní podmínky, rovnováha v přírodě Vlastnosti látek, životní podmínky Vývojové fáze člověka (porovnání s evoluční řadou rostlin) Houby Rostliny (stavba těla) Poznávání zástupců běžných druhů (lišejníky, mechorosty, kapradě, plavuně, přesličky, rostlinná patra) Exkurze, výlety		
ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ - rozpozná život ohrožující zranění; ošetří drobná poranění a zajistí lékařskou pomoc - účelně plánuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob	- rozpoznává situace ohrožující zdraví a reguluje podle nich své jednání - dovede poskytnout základní první pomoc, procvičuje v modelových situacích - formuluje a představuje ostatním režim dne	Režim dne, osobní a duševní hygiena, životospráva Využití volného času První pomoc a péče o zdraví		